

II. PRACE DROBNE I MATERIAŁY

ZDZISŁAW MIKULSKI (Warszawa)

Początki władzy wodnej i prawa wodnego w Polsce

Korzenie polskiej władzy wodnej znajdują się w zaborze austriackim, sięgając schyłku XIX w. Można je wiązać z postacią hr. Kazimierza Felixa Badeniego (1846–1909), premiera rządu cesarstwa Austro-Węgier i zarazem ministra spraw wewnętrznych, w tym rządzie (1895–1897), w którym ważniejsze teki obejmowali Polacy. K. Badeni pracował początkowo w delegaturze namiestnictwa i w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, w 1886 r. został namiestnikiem Galicji. W początku lat dziewięćdziesiątych powstał w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych Departament Budownictwa Wodnego (Wasserbau Departement), w ramach którego powołano 11-osobowy komitet doradczy w celu opracowania statutu organizacyjnego służby hydrograficznej Austrii. Komitetowi przewodził inż. Romuald Iszkowski (1848–1904), absolwent Politechniki Wiedeńskiej, wybitny już wówczas specjalista w zakresie dróg i mostów, twórca znanych w Europie Środkowej wzorów matematycznych do obliczania wielkości odpływu rzeczno¹. R. Iszkowski miał od początku swej pracy poparcie Badeniego i w 1894 r. doprowadził do uruchomienia Centralnego Biura Hydrograficznego w Wiedniu (Das Hydrographische Central-Bureau) — podstawowego organu Służby Hydrograficznej Austrii (Hydrographischer Dienst in Österreich)².

Uprzednio, w ramach Wydziału Krajowego Namiestnictwa we Lwowie, powołano ustawą z 14 X 1879 r. Krajowe Biuro Melioracyjne, które zajęło się szeroko rozumianymi pracami wodnymi, łącznie z organizacją obserwacji meteorologicznych i hydrograficznych na terenie wschodniej Galicji³. Jednym z pierwszych jego pracowników był inż. Andrzej Kędzior (1851–1938), absol-

¹ Zob. A. Byczkowski, Z. Mikulski, *Romuald Iszkowski i jego wzory na odpływ rzeczny*. Przegląd Geograficzny, 1986, t. 31, z. 4, s. 441–446.

² Ibidem, s. 446–447.

³ Zob. *Dwudziestopięćlecie Krajowego Biura Melioracyjnego*, „Czasopismo Techniczne”, t. 23, 1905, s. 31–35.

went Politechniki oraz prawa i filozofii Uniwersytetu w Wiedniu. A. Kędzior już w 1882 r. został kierownikiem Biura, a w 1892 r. jego dyrektorem. W latach 1908–1913 był też posłem do austriackiej Rady Państwa i Sejmu Krajowego we Lwowie. Z chwilą powstania (28 X 1918 r.) Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie został tam naczelnikiem Wydziału Robót Publicznych, któremu podlegały sprawy wodne. Konsekwencją tego było powierzenie mu teki ministra robót publicznych w rządzie J. Moraczewskiego (17 XI 1918 r.). Wkrótce jednak (29 XII 1918 r.), ze względu na otrzymany mandat poselski do Sejmu Ustawodawczego, zrezygnował ze stanowiska, które objął inż. Józef Pruchnik (1873–1951), również b. pracownik Krajowego Biura Melioracyjnego we Lwowie. A. Kędzior wrócił na stanowisko ministra dopiero w rządzie L. Skulskiego (13 XII 1919–9 VI 1920). W latach 1919–1922 był posłem do Sejmu Ustawodawczego⁴.

Zanim jednak doszło do formalnego utworzenia Ministerstwa Robót Publicznych (16 I 1919 r.)⁵ Naczelnik Państwa powołał 21 XI 1918 r. Komisję Zarządu Dróg Wodnych Państwa Polskiego, w ramach Ministerstwa Komunikacji, pod przewodnictwem płk. Edmunda Krzyżanowskiego; Komisja postulowała m.in. utworzenie odrębnego ministerstwa ds. wodnych.

Tak przeto Ministerstwo Robót Publicznych należy uznać za pierwszy urząd państwowy zajmujący się sprawami wodnymi, a Andrzeja Kędziora za ówczesnego kierownika władzy wodnej w Polsce. Wbrew niezbyt precyzyjnej nazwie Ministerstwo objęło niemal całokształt spraw wodnych kraju — zajmowało się bowiem nimi kilka sekcji (później departamentów) i biur, kierowanych przez wybitnych specjalistów, głównie z byłych zaborów: austriackiego i rosyjskiego. Ministerstwo wydawało w latach 1919–1922 własny organ „Roboty Publiczne”, w którym zamieszczano wszelkie informacje urzędowe, zarządzenia i rozporządzenia, ale również artykuły merytoryczne o tematyce naukowej i technicznej.

W lipcu 1920 r. stanowisko ministra robót publicznych objął Gabriel Narutowicz (1865–1922), który zdecydował się opuścić profesurę budownictwa wodnego na Politechnice w Zurychu. Jego ogromna wiedza i duże doświadczenie zostały przezeń wykorzystane w kierunku uporządkowania spraw wodnych na terenie kraju. W tym samym roku minister dokonał osobiście inspekcji robót i inwestycji wodnych oraz ustalał plany dalszych prac⁶. G. Narutowicz został też pierwszym prezesem założonej w 1920 r. Akademii Nauk Technicznych w Warszawie. Ważnym jego osiągnięciem było powołanie państwowej służby hydrograficznej⁷.

⁴ Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*. Red. nauk. prof. Jacek M. Majchrowski przy współpracy Grzegorza Mazura i Kamila Stepana. Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, Warszawa 1994, s. 47.

⁵ *Dziennik Praw Państwa*, nr 8, poz. 118.

⁶ *Roboty Publiczne*, z. 8 i 9, 1920, s. 350–351.

⁷ Rozporządzenie ministra Robót Publicznych z dnia 8 czerwca 1921 r. w sprawie organizacji służby hydrograficznej. *Monitor Polski*, R. 4, nr 170 z 22 lipca 1921 r.

Niezwykle jednak ważną i pilną sprawą było opracowanie i wprowadzenie w życie polskiego prawa wodnego. W chwili odzyskania niepodległości na terenach ówczesnej Rzeczypospolitej Polskiej obowiązywały różne ustawy i przepisy o prawie wodnym⁸. I tak w zaborze rosyjskim (b. Królestwo Polskie) były to:

1) przepisy Kodeksu Cywilnego (art. 538, 556–563, 640–644, 650);

2) liczne postanowienia ks. Namiestnika Królestwa Polskiego, Rady Administracyjnej, Komisji Rządowej Spraw Wewnętrznych, Zarządu Komunikacji Lądowych i Wodnych (Dz. pr. i zb. przep. adm. Król. Polsk.), m.in.: z 10 X 1818 r. o swobodnym odpływie wód, z 29 XII 1818 r. w sprawie czyszczenia koryta Wisły, z 30 V 1818 r., z 24 V 1826 r., z 31 X 1835 r. i 15 IV 1853 r. o młynach pływakach na rzekach spławnych, z 12 II 1822 r. o zezwoleniach na budowę młynów, jazów i śluz powyżej mostów drogowych, z 23 VI 1825 r. o szerokości dróg holowniczych nad Wisłą, z 24 X 1840 r. w sprawie budowli wodnych na rzekach spławnych i niespławnych, z 26 III 1843 r. o oczyszczaniu rzek spławnych i żeglownych i o drogach holowniczych, z 25 V (6 VI) 1845 r. o zabezpieczeniu od wylewów brzegów rzek spławnych, z 5 (17) VII 1846 r. o budowlach wodnych na rzekach spławnych, z 13 (25) VI 1846 r. przepisy o budowie i utrzymaniu wałów;

3) art. 363 uw. 1 przepisów i ustaw dotyczących komunikacji (zb. przep. P. Ros. tom 12 cz. I wyd. z r. 1857) o zezwoleniach Min. Kom. na zakłady przemysłowe wodne w granicach drogi do holowania;

4) ustawa budowlana z r. 1900 (art. 175 i 176) w sprawie zatapiania dróg i pól przy piętrzeniu wody;

5) najw. zatwierdzona uchwała Komitetu Ministrów z 15 (28) V 1904 r. (zb. pr. 1904 t. VIII i zb. przep. i rozp. rząd. 1904 t. I, Nr 147 poz. 1536) o zmianie sposobu rozstrzygania spraw o stok wód przez grunta sąsiednich właścicieli w gub. Nadwiślańskich, zmieniająca rozporządzenia ks. Namiestnika z 10 X 1818 r.

6) ustawa z 20 V (2 VI) 1902 r. rozciągnięta na terytorium Król. z 28 VI (12 VII) 1914 r. (zb. pr. Nr 163 z 1914 r.) o urządzaniu rowów oraz innych instalacji wodnych na cudzych gruntach dla celów osuszających i nawodniających.

Na reszcie obszarów b. zab. ros.:

7) ustawa z 20 V (2 VI) 1902 r. o urządzaniu rowów oraz innych instalacji wodnych na cudzych gruntach dla celów osuszających, zwilżających i nawodniających (zb. praw. t. XII cz. 2 z 1903 r.).

Wreszcie wątpliwie obowiązujące na obszarze byłej okupacji niemieckiej:

8) rozp. ces. niem. Warsz. gen. gub. z 20 VIII 1916 r. (dz. rozp. 1916 r. Nr 47 (161) w sprawie swobodnego odpływu wody i

9) rozp. ces. niem. Warsz. gen. gub. z 4 X 1916 r. (dz. rozp. 1916 r. Nr 50 (165) dotyczące stowarzyszeń wodnych.

⁸ Roboty Publiczne, R. 2, nr 10, 11 i 12, 1920; s. 388–389.

W zaborze austriackim (była Galicja i Śląsk Cieszyński) obowiązywały:

10) przepisy austr. powszechnej ustawy cywilnej (§ 407–413, 477, 490–491, 496–497);

11) austriacka ustawa państwowa o prawie wodnym z 30 V 1869 r. (dz. u. p. Nr 93) i krajowa ustawa o prawie wodnym z 14 III 1875 r. (dz. u. kr. Nr 382) z nowelami z 15 VI 1892 r. (dz. u. kr. Nr 43), z 4 I 1903 r. (dz. u. kr. Nr 12) z 16 IX 1909 r. (dz. u. kr. Nr 135) i z 26 IX 1910 r. (dz. u. kr. Nr 215);

12) liczne ustawy i rozporządzenia państwowe i krajowe w poszczególnych dziedzinach gospodarstwa wodnego;

Na Śląsku Cieszyńskim:

13) przepisy austriackiej powszechnej ustawy cywilnej, państwowa ustawa o prawie wodnym z 30 V 1869 r. i śląska ustawa wodna.

W b. zaborze pruskim:

14) pruska ustawa wodna z 7 IV 1913 r.⁹;

15) niemiecka ustawa z 15 VI 1895 r. dotycząca prywatnoprawnych stosunków żeglugi śródlądowej;

16) niemiecka ustawa z 15 VI 1895 r. dotycząca prywatnoprawnych stosunków spławu;

17) liczne ustawy i rozporządzenia w sprawach wodnych, o ile nie zostały zniesione ustawą wodną.

Na Spiszu i Orawie:

18) węgierskie ustawodawstwo wodne.

Stosowanie tak różnych ustaw i przepisów w nowo powstałym organizmie państwowym prowadziło do chaosu prawnego. Tak np. przepisy obowiązujące w byłym Królestwie Kongresowym były bardzo ogólne i niewystarczające. Odczuwało się brak przepisów o spółkach wodnych, o postępowaniu władz wodnych i braku ksiąg wodnych¹⁰. Z kolei tzw. galicyjska ustawa wodna z 1869 r. była już przestarzała, a wniesiony w 1913 r. przez rząd austriacki do Sejmu Galicyjskiego projekt nowej ustawy wodnej nie został uchwalony ze względu na wybuch I wojny światowej. Należy dodać, iż podobny projekt wniósł rząd austriacki do wszystkich sejmów krajowych, a w tym i do Sejmu Śląskiego. Jedynie pruska ustawa wodna z 1913 r. odpowiadała ówczesnym warunkom i uwzględniała stosunki prawne, jakie wytworzył postęp w dziedzinie gospodarstwa wodnego w ostatnich latach; wymagała on wszakże zmiany przepisów, co do władz wodnych, z powodu zmiany stosunków politycznych¹¹.

Nic przeto dziwnego, że polski Sejm Ustawodawczy, już na początku swej działalności, wezwał rząd do opracowania jednolitej ustawy wodnej dla całego państwa; po raz pierwszy 9 VII 1919 r., w związku z uchwaleniem ustawy o budowie kanałów żeglownych, tudzież o regulacji rzek żeglownych i spław-

⁹ Wassergesetz vom 7 April 1913 (Nr 14 der Preussischen Gesetzsammlung 1913).

¹⁰ Roboty Publiczne, z. 10–12, 1920, s. 388–389.

¹¹ Roboty Publiczne, z. 10–12, 1920, s. 389.

nych¹², a po raz drugi 4 VI 1920 r. przy uchwalaniu ustawy w przedmiocie udziału Skarbu Państwa w Spółce Akcyjnej Zakładu Wodno-Elektrycznego Szczawnica—Jazowsko¹³. Należy także nadmienić, że w myśl ustawy konstytucyjnej z 15 VII 1920 r.¹⁴, zawierającej statut organizacyjny województwa śląskiego, tamtejsze ustawodawstwo wodne należało do kompetencji samorządu śląskiego¹⁵.

Niezależnie od wspomnianych wezwań sejmowych prace nad ustawą wodną rozpoczęto w Ministerstwie Robót Publicznych już od chwili jego utworzenia w styczniu 1919 r. Inicjatywa opracowania polskiej ustawy wodnej wyszła zapewne od inż. Andrzeja Kędziora, ówczesnego posła do sejmu RP. Rzeczywistym jednak jej inspiratorem był niewątpliwie inż. Adam Rożański (1874–1940), od 1899 r. pracownik Biura Melioracyjnego we Lwowie, aktualnie kierownik Sekcji II (wód spławnych) w Ministerstwie, specjalista w zakresie żeglugi śródlądowej i dróg wodnych. A. Rożański, wspólnie z radcą ministerialnym Walentym Garczyńskim (zapewne prawnikiem), opracowali pod kierunkiem A. Kędziora wstępny projekt ustawy już w 1919 r. W celu przyspieszenia sprawy poseł A. Kędzior, po złożeniu teki ministra, wniósł do sejmu ten projekt wnioskiem poselskim 25 VII 1920 r.¹⁶, „chcąc widocznie przyspieszyć jej wydanie, jakkolwiek oczywiście projekt ten nie mógł się jeszcze nadawać do ustawodawczego traktowania”¹⁷. W tym projekcie przyjęto w zasadzie przepisy zawarte w ustawie pruskiej. Niektóre wszakże przepisy — dotyczące korzystania z wody, wymiary kar, o księgach wodnych — zaczerpnięto z ustawy galicyjskiej.

Ministerstwo Robót Publicznych zorganizowało dyskusję nad projektem, zwołując reskryptem z 5 IX 1920 r. ankietę znawców na 5 X 1920 r. i dni następne do Warszawy. Do udziału w ankiecie zaproszono zainteresowane ministerstwa (Spraw Wewnętrznych, Sprawiedliwości, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Kolei Żelaznych, byłej Dzielnicy Pruskiej), politechniki (w Warszawie i Lwowie), towarzystwa prawnicze i techniczne (w Warszawie, Lwowie, Krakowie i Poznaniu), przewodniczących komisji sejmowych (Prawniczej, Wodnej i Robót Publicznych) oraz innych znawców zagadnienia¹⁸.

Protokół z dyskusji, przeprowadzonej w dniach 5–8 X 1920 r., został w całości opublikowany na łamach czasopisma „Roboty Publiczne”¹⁹. Spotkanie zagałę Gabriel Narutowicz, od czerwca 1920 r. minister robót publicznych; obrady prowadził wiceminister Henryk Dudek, głównym referentem zaś był A. Rożański, współautor projektu.

¹² Dz. Praw Nr 59, poz. 356 z 9 VII 1919 r.

¹³ Dz.U. Nr 17, poz. 287 z 4 VI 1920 r.

¹⁴ Dz.U. Nr 73, poz. 497.

¹⁵ Roboty Publiczne, z. 10–12, 1920, s. 389.

¹⁶ Druk sejmowy nr 2038, 1920 r.

¹⁷ Zob. A. Rożański, *Nowelizacja ustawy wodnej*. Przegląd Techniczny, 1928, nr 39.

¹⁸ Roboty Publiczne, z. 10–12, s. 392, 1920.

¹⁹ Roboty Publiczne, z. 10–12, s. 392–409. 1920.

Na początku obrad przeprowadzono ogólną dyskusję, w której ustosunkowano się do sprawy przyjęcia pruskiej ustawy wodnej, jako podstawy do opracowania polskiego prawa wodnego. Przyjęto, iż ustawa pruska dotyczy warunków nizinnych, podobnych do panujących w Polsce, jest nowoczesna i dobrze skodyfikowana pod względem szczegółowego opracowania.

Szczegółowej dyskusji poddano następujące sprawy:

- podział i własność wód płynących, granice wód płynących;
- własność wód gruntowych, ochrona źródeł mineralnych;
- nadania i zezwolenia wodnoprawne;
- utrzymanie i regulacja wód płynących, ochrona przed powodzią, przy-
muliska i grunty uzyskane wskutek robót regulacyjnych;
- prawa przymusowe i wyłączenie, opłaty wodne;
- wymogi rolnictwa, żeglugi, budowy zbiorników i zakładów wodnych
dla wyzyskania sił wodnych, asenizacja miast i wsi;
- spółki wodne;
- władze wodne i ich kompetencje;
- postępowanie administracyjne, przepisy karne;
- terminy wygaśnięcia praw wodnych w trzech zaborach;
- termin wprowadzenia w życie ustawy;
- ewentualna kolizja z innymi ustawami i rozporządzeniami, np. gór-
niczą, przemysłową, budowlaną, rybacką i kolejowymi;
- podział ustawy, inne kwestie.

Niemal każda z wymienionych spraw była poprzedzona objaśnieniem A. Rożańskiego, co do formy zapisu w rozpatrywanym projekcie ustawy. Uczestnicy dyskusji wnosili często pewne propozycje zmian zapisu, tak aby odpowiadały one jak najlepiej warunkom obecnym i przyszłym. Ogólnie przychyłano się do opinii o konieczności szybkiego uchwalenia ustawy, przewidyując wprowadzenie mowelizacji i niezbędnych poprawek w trakcie jej działania. Dodatkowe opinie o projekcie ustawy przesłali: zastępca szefa Departamentu Spraw Wewnętrznych byłej Dzielnicy Pruskiej E. Krzemieniecki, prof. K. Pomianowski (Politechnika Warszawska) i dyrektor III Okręgu Regulacji Wisły w Warszawie J. Ćwikiel.

Opracowanie nowej wersji ustawy wodnej G. Narutowicz powierzył komitetowi redakcyjnemu w składzie: A. Rożański (przewodniczący) oraz M. Rybczyński, R. Ingarden, W. Krajewski i Leurman. Również Sejmowa Komisja Wodna wyznaczyła 3 członków do specjalnego zajęcia się ustawą, w osobach: A. Marylski (były zabór rosyjski), A. Kędzior (były zabór austriacki), J. Trzcński (były zabór pruski).

Prace nad nową wersją ustawy wodnej trwały kilka miesięcy 1921 r., po czym została ona przesłana do zaopiniowania zainteresowanym ministerstwowi, Komisji Kodyfikacyjnej, Politechnice Warszawskiej i Lwowskiej, Towarzystwom, Prawniczemu, Technicznemu i Rolniczemu w Warszawie, Lwowie, Krakowie i Poznaniu, Izdom Handlowym i Przemysłowym oraz Stowarzysze-

niom Przemysłowym, wreszcie znawcom prawa wodnego²⁰. Większość zainteresowanych urzędów, instytucji i osób nadesłała uwagi, które posłużyły do poczynienia zmian. Poseł A. Kędzior nadesłał swój projekt. Ostateczna wersja ustawy wodnej, uzgodniona w Prezydium Rady Ministrów i zatwierdzona przez Radę Ministrów uchwałą z 21 XII 1921 r. została wniesiona do Sejmu 12 I 1922 r.

Równocześnie podkomisja Sejmowej Komisji Wodnej rozpatrywała projekt A. Kędziora i przeredagowała ten projekt według wniosków ankiety z października 1920 r. Obie wersje ustawy spotkały się w rozszerzonej podkomisji, do której weszło jeszcze 2 członków Komisji Prawniczej (W. L. Grzędzielski i L. M. Tarnawski); referentem był A. Kędzior. Ostatecznie przyjęto za podstawę projekt rozpatrywany przez poprzedni zespół podkomisji i po rozpatrzeniu zmian zgłoszonych przez przedstawicieli rządu Komisja Sejmowa przyjęła projekt²¹.

Sejm uchwalił ustawę wodną 19 IX 1922 r.²² Ustawa weszła w życie na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem województwa śląskiego, w którym do 1939 r. obowiązywała wciąż ustawa pruska z 1913 r. Ustawę podpisali: marszałek Sejmu Wojciech Trąpczyński, prezydent ministrów Julian Nowak, minister robót publicznych Jan Łopuszański.

Ustawa wodna z 1922 r. składała się z 10 części:

Część pierwsza. *O prawie własności wód* (art. 1–20).

Część druga. *O użytkowaniu wód*: Rozdział I. *Użytkowanie powszechne* (art. 21–35). Rozdział II. *Użytkowanie wody prywatnej przez właściciela* (art. 36–44). Rozdział III. *Użytkowanie wód na podstawie pozwolenia władzy* (art. 45–64). Rozdział IV. *Szczegółowe przepisy dla zakładów piętrzących wodę* (art. 65–74).

Część trzecia. *Utrzymanie i regulacja wód i ich brzegów, tudzież ochrona przed powodzią*: Rozdział I. *Utrzymanie wód i ich brzegów* (art. 75–99). Rozdział II. *Regulacja wód i ubezpieczenie brzegów* (art. 100–112). Rozdział III. *Ochrona od powodzi* (art. 113–123).

Część czwarta. *O wywłaszczeniu i prawach przymusowych* (art. 124–132).

Część piąta. *O spółkach wodnych*: Rozdział I. *Postanowienia ogólne* (art. 133–166). Rozdział II. *Spółki utworzone uchwałą większości* (art. 167–172). Rozdział III. *Spółki przymusowe* (art. 173–175). Rozdział IV. *Zmiana statutu* (art. 176–177). Rozdział V. *Rozwiązanie i likwidacja spółek* (art. 178–182). Rozdział VI. *Spółki założone przed wejściem w życie niniejszej ustawy* (art. 183).

Część szósta. *O władzach i postępowaniu*: Rozdział I. *Właściwość władz* (art. 184–190). Rozdział II. *Postępowanie* (art. 191–225). Rozdział III. *Nadzór władz wodnych* (art. 226–228). Rozdział IV. *Księgi wodne* (art. 229).

²⁰ Roboty Publiczne, z. 3, 1922, s. 120–121.

²¹ Sprawozdanie Komisji Wodnej o wniosku posła Kędziora i tow. w przedmiocie ustawy wodnej, tudzież o rządowych projektach ustaw w tym samym przedmiocie. Druk sejmowy Nr 3236.

²² Dz.U. R.P. nr 102/1922, poz. 936, z 27 XI 1922 r.

Część siódma. *O komisjach rewizyjnych wodnych* (art. 230–237).

Część ósma. *O wojewódzkich radach wodnych* (art. 238–240).

Część dziewiąta. *Postanowienia karne* (art. 241–251).

Część dziesiąta. *Postanowienia przejściowe i końcowe* (art. 252–266).

Ustawa weszła w życie z dniem ogłoszenia (27 XI 1922 r.). Do jej zastosowania w praktyce inżynierskiej przyczynił się walcie główny autor ustawy A. Rożański, który przedstawił jej treść na kursach dla inżynierów, urzędowych w 1923 r. przez Warszawskie Towarzystwo Politechniczne (Rożański, 1923). Podkreślił on wszakże, iż ustawa wodna z 1922 r. była opracowana pospiesznie w wyniku nacisku sejmowej Komisji Wodnej, wbrew życzeniu rządu. Duży wpływ miał tu niewątpliwie były minister robót publicznych A. Kędzior, wówczas poseł na Sejm i członek sejmowej Komisji Wodnej.

W 1928 r. Minister Robót Publicznych ogłosił rozporządzeniem z 13 IV jednolity tekst ustawy wodnej, uwzględniający zmiany przewidziane w ustawach i rozporządzeniach Prezydenta RP (Dz.U. RP nr 62, poz. 574), a w szczególności w rozporządzeniu z 24 II 1928 r. (Dz.U. RP nr 24, poz. 205). Rozporządzenie to „wprowadziło pewne zmiany w administracji wodnej, polegające na wyeliminowaniu czynnika obywatelskiego przy wydawaniu orzeczeń w sprawach wodnych, a jednocześnie na wzmocnieniu wpływu województw na tworzenie i działalność rewizyjnych komisji wodnych”²³.

Podobnie, jak przed 5 laty, A. Rożański omówił na łamach „Przeglądu Technicznego”²⁴ charakter i zakres nowelizacji ustawy, a później wskazał na pewne jej nieścisłości w zakresie tworzenia spółek wodnych²⁵.

Ogółem do 1939 r. ustawa wodna z 1922 r. była czternastokrotnie nowelizowana; w tym, ukazało się kilka rozporządzeń Prezydenta RP, a to:

— 22 III 1928 r. w sprawie ulg dla przedsiębiorstw przemysłowych i komunikacyjnych (Dz.U. RP nr 36 poz. 329);

— 28 III 1928 r. o postępowaniu administracyjnym (Dz.U. RP nr 36 poz. 341);

— 21 V 1932 r. w sprawie zniesienia urzędu Ministra Robót Publicznych (Dz.U. RP nr 51 poz. 479);

— 25 IX 1932 r. w sprawie zaległych ciężarów na rzecz spółek wodnych (Dz.U. RP nr 81, poz. 715);

— 27 X 1933 r. zawierające kodeks zobowiązań (Dz.U. RP nr 85 poz. 633), oraz o zespoleniu urzędów ziemskich z władzami administracji ogólnej i organizacji komisji ziemskich (poz. 635).

Ponadto ukazała się ustawa z 9 III 1932 r. o właściwościach Ministra Reform Rolnych w zakresie wykonywania melioracji (Dz.U. RP nr 26 poz. 235).

²³ Zob. W. Janiszewski, *Gospodarka wodna Polski*, Książka i Wiedza, Warszawa 1975, Prognozy — Perspektywy, s. 130.

²⁴ Zob. A. Rożański, *Nowelizacja ustawy wodnej*. Przegląd Techniczny, 1928, nr 39.

²⁵ Zob. A. Rożański, *Niebezpieczeństwo nieścisłości*. Przegląd Techniczny, 1931, nr 12.

Nic przeto dziwnego, że pierwszy autor i referent ustawy wodnej z 1922 r. A. Rożański, który wielokrotnie poruszał te sprawy na łamach „Przeglądu Technicznego”, wskazywał w 1939 r. na konieczność ogłoszenia najnowszego jednolitego tekstu ustawy. Wcześniej ogłoszenia najnowszego jednolitego tekstu ustawy. Wcześniej wskazywał „na potrzebę unifikacji ustawodawstwa wodnego w Polsce przez rozciągnięcie mocy ustawy wodnej na województwo śląskie, przy uwzględnieniu specjalnych warunków tamtejszych”²⁶; jak wspomniano obowiązywała tam wciąż pruska ustawa wodna z 1913 r. Trzeba tu również wspomnieć, iż na Śląsku Cieszyńskim podobnie obowiązywała austriacka państwowa ustawa wodna i śląska krajowa ustawa wodna oraz rozporządzenia pruskie, austriackie, śląskie, a na Zaolziu zapewno i czeskie.

W 1932 r. Ministerstwo Robót Publicznych zostało zlikwidowane rozporządzeniem Prezydenta RP z 21 V 1932 r. (Dz.U. RP nr 51 poz. 479), a sprawy wodne znalazły się w 3 ministerstwach²⁷.

— Komunikacji (regulacja oraz utrzymanie rzek i potoków dla celów żeglugi i spławu, jak również nadzór nad ruchem na drogach wodnych);

— Rolnictwa i Reform Rolnych (obwałowania rzek, budowa kanałów, zabudowa potoków górskich i budowa zbiorników);

— Spraw Wewnętrznych (wodociągi i kanalizacja, kontrola czystości wód).

Wymienione ministerstwa były zainteresowane w opracowaniu zmiany ustawy wodnej. Zdaniem A. Rożańskiego²⁸ największe kompetencje zdobyło Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych, w którego gestii znalazło się najwięcej spraw wodnych. Tymczasem, jak wynikało z rozwoju gospodarki wodnej w Polsce drugiej połowy lat trzydziestych, chyba największe zainteresowanie wykazało Ministerstwo Komunikacji, a w nim zwłaszcza Biuro Dróg Wodnych, w którym powstały pierwsze plany gospodarowania wodą w Polsce; Biuro patronowało także uruchomieniu i wydawania czasopisma „Gospodarka Wodna”, ukazującego się do dziś jako organ Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Wodnych i Melioracyjnych oraz Polskiego Komitetu Naukowo-Technicznego NOT ds. Gospodarki Wodnej. Sprawom prawodawstwa wodnego czasopismo nie poświęcało wiele miejsca, ustępując „Przeglądowi Technicznemu”, publikującemu systematycznie wypowiedzi A. Rożańskiego na ten temat.

Ustawa wodna z 1922 r. doczekała się nowelizacji dopiero po 40 latach. Tymczasem w 1942 r., a zatem w 20 lat po jej ukazaniu się, władze okupacyjne wydały w Krakowie jej niemiecką wersję nakładem Zarządu Gospodarki Wodnej Generalnego Gubernatorstwa²⁹. Tak więc po 20 latach opracowania ustawy na podstawie wzorów niemieckojęzycznych tekst ustawy ukazał się znów po niemiecku.

²⁶ Zob. A. Rożański, *Sprawa naszego ustawodawstwa wodnego*. Przegląd Techniczny, 1939, nr 1–2, s. 9–10.

²⁷ W. Janiszewski, *Gospodarka wodna Polski...* s. 130–131.

²⁸ A. Rożański, j.w.

²⁹ Polnisches Wassergesetz vom 19 IX 1922 in Deutschen Wertlaut. (Kraków) 1942. Wasserwirtschaftsverwaltung des Generalgouvernements; A5, s. 107.

